

Однією із основних причин поширення інклюзії є переважно неадекватне ставлення батьків до закладів корекційної освіти: воно або упереджено негативне, або виражається у нерозумінні його необхідності. Деякі батьки, будучи обізнаними у світових тенденціях, наполягають на праві своєї дитини перебувати у звичайному загальноосвітньому закладі нарівні зі звичайними однолітками. На перший погляд це бажання має вигляд справедливого захисту дитини. Проте часто батьки не розуміють основного змісту інклюзивної освіти. Справжня інтеграція та інклюзія передбачає обов'язковий психолого-педагогічний супровід дитини фахівцями (корекційний педагог, практичний психолог, соціальний працівник, учитель-логопед, лікар). Без нього перебування дитини у масовому загальноосвітньому закладі набуває стихійності, формальності, яка не лише не приносить користі, а й є шкідливою для дитини, оскільки без одержання відповідної корекційної допомоги психофізичний розвиток дитини лише ускладнюється.

1. Конституція України гарантує право кожного громадянина на доступність якісної освіти. Це в повній мірі повинно стосуватися й дітей з особливими потребами, до яких належать діти з проблемами фізичного та розумового розвитку, з психоневрологічними захворюваннями, захворюваннями серцево-судинної системи, з малими і затухаючими формами туберкульозу, а також діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Проблеми сім'ї, яка виховує дитину з вадами психофізичного розвитку

Для розвитку дитини з психофізичними порушеннями дуже важливо є участь у корекційно-педагогічному процесі її родини. Ефективність корекційної роботи значно зростає, якщо члени сім'ї розуміють сутність проблеми дитини, активно і вміло сприяють спеціалістам, які надають допомогу. Проте у багатьох сім'ях ставлення до дитини з вадами є неадекватним. Зокрема, практика такої роботи свідчить, що перша реакція батьків на появу у сім'ї дитини з певною вадою є негативною. Часто батькам ще у пологовому будинку пропонують відмовитися від такої дитини, аргументуючи, що на неї потрібно буде витратити додаткові кошти і що це може зробити держава. Тривалий час батьки таких дітей стикаються лише з осудом або жалістю з боку оточуючих, зокрема і спеціалістів. На жаль, часто батьки не одержують спеціальної допомоги чи хоча б підтримки. Тому такими поширеними є випадки, коли навіть ті батьки, які спочатку були позитивно налаштовані на розв'язання проблем дитини, згодом

стають песимістами і в усіх бідах звинувачують дитину. А це, знову ж таки, негативно відображається на її розвитку, принижує її особистість.

Досить часто батьки болюче реагують на визнання їхньої дитини такою, що має вади психофізичного розвитку; не завжди погоджуються із направленням її до спеціального навчального закладу, наполягають на перебуванні вдома, штучно ізолюючи дитину від спілкування з однолітками і соціуму. Найбільш поширеними є такі помилки у сімейному вихованні дітей з психофізичними вадами:

- надмірна опіка дитини, ставлення до неї як до сильно хворої, виконання за неї всіх справ, принесення себе у жертву дитині;
- відсутність уваги і необхідного виховання, ставлення до дефекту як до тимчасового явища;
- пред'явлення дитині вимог як до здорової дитини – без урахування її проблем і можливостей;
- презирливе ставлення до дитини, приниження, сприймання її як сімейного тягаря і ганьби;
- небажання радитися зі спеціалістами, виконувати їхні рекомендації, навчати дитину у закладі корекційної освіти.

Неправильне ставлення до дитини призводить до ускладнень у її розвитку, «звуження» навколишнього світу, виникнення у неї психологічних комплексів і негативних рис характеру, внаслідок чого особистість дитини дуже страждає.

Доволі часто батьки, соромлячись діагнозу своєї дитини, попри рекомендації спеціалістів віддають її до звичайного загальноосвітнього навчального закладу – спрацьовують українські «принципи»: «Що люди скажуть?», «Щоб як у людей». У навчальному закладі, у якому немає умов навчати дитину з вадами психофізичного розвитку, вона зазнає ще більших переживань, через що у неї виникає відразу до будь-яких занять, страх перед педагогами і однолітками. Зауважимо, що при цьому весь психофізичний розвиток дитини ускладнюється, а наявні відхилення не коригуються.

На жаль, сім'ї, в яких виховуються діти з вадами психофізичного розвитку, досить часто нехтують рекомендаціями спеціалістів щодо закладу, який відповідає можливостям їхніх дітей. Батьки не несуть жодної відповідальності за неправильно прийняте рішення, за моральні і фізичні страждання дитини з особливими потребами у непристосованому для неї закладі. І хоча окремі нормативні акти передбачають таку відповідальність, все ж механізми її встановлення не працюють.

Отже, повноцінне включення дитини з вадами психофізичного розвитку у соціальне середовище потребує насамперед адекватного ставлення до неї її

сім'ї. Сформувати його можуть спеціалісти: корекційні та соціальні педагоги, психологи, медики.

Мета, завдання і принципи роботи з родинами учнів

Основною метою роботи із сім'ями, які виховують дитину з вадами психофізичного розвитку, є надання батькам кваліфікованої допомоги.

Працюючи з батьками, педагоги ставлять собою такі завдання:

- допомогти сформувати адекватні взаємостосунки між батьками, іншими членами сім'ї та дитиною з вадами психофізичного розвитку; допомогти дорослим створити комфортну для такої дитини сімейну атмосферу;
- розширити інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя;
- створити умови для активної участі батьків у вихованні та навчанні дитини;
- навчити батьків прийомам організації навчальної діяльності дитини;
- підвищити рівень психічного здоров'я самих батьків.

Робота з сім'ями має будуватися на таких принципах:

- партнерство з батьками – педагог сприймає батьків не як об'єкт свого впливу, а як рівноправних партнерів у вихованні дитини, проведенні з нею корекційної роботи. Завдяки цьому принципу долаються дистанція між учасниками освітнього процесу і недовіра, яка часто виникає у батьків до спеціалістів, вони починають прагнути підтримки, допомоги вчителя-дефектолога, прислуховуються до нього, виконують його поради;
- комплексний підхід до організації корекційно-педагогічного процесу – у роботі із сім'ями мають брати участь різні спеціалісти навчального закладу: вчитель-дефектолог, вчитель-логопед, практичний психолог, соціальний педагог, лікар. За необхідності слід залучати фахівців психолого-медико-педагогічної консультації (далі – ПМПК), дитячої поліклініки. Саме комплексний підхід забезпечує подолання різних проблем, що виникають у сім'ях, і дає змогу надати дитині та її батькам різнобічну допомогу;
- єдність діагностики і корекції – спеціалісти навчального закладу мають продовжити обстеження дитини, розпочате в ПМПК, визначити шляхи корекційної роботи з дитиною, скласти індивідуальну програму розвитку дитини із визначенням місця сім'ї у цьому процесі; спеціалісти мають вивчати родину в цілому, коригуючи ставлення до дитини;
- позитивна характеристика дитини – передусім слід концентрувати увагу батьків на позитивних, збережених якостях їхньої дитини, перспективних можливостях її розвитку, лише після цього говорити про вади і труднощі. Це

допомагає підтримати віру батьків у розвиток дитини, спонукає їх організувати навчальну діяльність, формувати адекватні стосунки з дитиною;

- урахування стану, думки, досвіду батьків – під час вибору змісту, форм і методів роботи з сім'ями педагог враховує: здоров'є батьків, їхній психологічний стан, їхні можливості, моральні установки, досвід, ставлення до проблем дитини; сімейні стосунки; уміння членів сім'ї розв'язувати проблеми; соціальні зв'язки; приналежність до певного соціального класу;

- повага до батька і матері – у стосунках з батьками має домінувати повага, розуміння їхніх турбот. Це виявляється у формах звернення до батьків, у висловлюванні прохань і порад, у довірливому тоні розмови, у неприпустимості настанов і дорікань на адресу батьків, у збереженні відомих педагогу сімейних таємниць.